

TENTATA»

Ajakirja «Muzõkálnaja Žizn» 14. number avaldab N. Roslavleva sulest kirjutise Mai Murdmaa «Joanna tentata» lavastusest «Estonias».

«Mai Murdmaa loomingut iseloomustab püüd filosoofilise sügavuse poole ning suurepärase maitse muusika valikul. Näitena võib tuua tema lavastatud balletid — B. Bartõki «Võlumandriin», S. Barberi «Medeia», «Variatsioonid» Haydni muusikale.

Seekord kõitis Murdmaa tähelepanu poole režissööri J. Kawalerowiczi film «Ema Joanna inglite juurest» (J. Iwaszkiewicz'i samanimelise teose põhjal.)

Muuseas pole kahtlust, et Murdmaale avaldas otseselt mõju just nimelt film, mitte jutustus: balleti idee tekkis pärast seda, kui film oli Nõukogudemaal ekraanil jooksnud. Mõned lavastuse detailid, näiteks nunnade ristitoline kehahoiak, on filmselt inspireeritud Kawalerowiczi režissuurist, kus paljud ülesanded on lahendatud plastiliselt.

Mai Murdmaa kirjutas libreto Eino Tambergile, kelle muusikale rajaneb ka tema esimene lavastus («Ballettsümfoonia», 1963). Ja kui autoreil ei õnnestunud kõikjal saavutada «Ema Joanna inglite juurest» keeruka, traagilise ja sügavalt inimliku teema võrdväärset käsitlust, mida J. Kawalerowicz on nii säravalt avanud, siis fakt ise — «Estonia» teatri balletitrupi pöördumine sügavalt psühholoogiliste kujude poole — kõneleb teatritrupi märgatavast kasvust.

Kuidas siis Mai Murdmaa on lahendanud valitud teema? Täotlemata luua koreograafilist analoogiat Tambergi suurepärasele orkestrisissejuhatusele, mis väljendab piinavat mure ja hirmu eelaimust, alustab ta balletti preester Suryni tulekuga nunnakloostriisse, kuhu teda on saatnud jesuiidid «kurjast vaimust vaevatuid» rahustama, ning nunnade «määratsemisega», mis on edasi antud teravate ja nurgeliste plastikavahenditega...

Nagu salajõud tõmbab Suryni ja Joannat teineteise poole nende oma tahtest hoolimata. Koreograaf näitab kangelaste salamõtteid teise paari, just nagu teisikute paralleelduetis, milles tunded väljenduvad hoopis selgemalt. Niiugune võte tugevdab Suryni ja Joanna armastuse traagilist hääbumisele määratust Tantsijad Tiit Härm ja Juta Lehiste mõistavad ja tõlgitavad just niimoodi nende kehastatud karaktereid, viies nad suure traagilise tundepuhangu. Kahju ainult, et koreograaf pole kas või viimasesse a dagio'sse teinud pehmemat plastikat kontrastiks «kuratliku määratsemise» järskudele liigutustele. Võib-olla oleks võinud seda teha «teisikute» a dagio's (N. Lukaševitš ja S. Vorobjov).

Analoogilist võtet on koreograaf kasutanud kongis piinleva Suryni nägemustes. Siin on Joanna meie ees paljast keha imiteerivas trikoos ja lühikeses gaaslooris, mis kuidagi pole kooskõlas ei kangelanna karakteri ega ajastuga, mil ta elas. Ja kus on siin Suryni kogu olemust vallanud suur armastus? Kahiuks asenduvad «Joanna tentatas» tunded liiga sageli seksuaalsusega, inimhinge mässu tragöödia lihtsalt ihu mässuga.»

Natalja Roslavleva märgib, et kloostri sumbunud õhkkonnale on Mai Murdmaa vastandanud lihtrahva, kes elab väljaspool kloostriseinu. «Ent koreograaf Murdmaa on peatunud poolel teel ega ole küllaldaselt näidanud rahvast terve, elujaatava stihhia kehastajana.» Retsensent leiab, et maanoorte maailma sümbol «Pastoraal» on lavastatud ebahuvitavalt, pealegi ei ole kostüümid ajastuga vastavuses, rahvapidu jääb filmetuks. Vastunäiteid esitab retsensent «pahade vaimude» väljajätmise stseenile, millest rahvas pealtvaatajana osa võtab: lavastaja oleks pidanud näitama rahva reageerimist, tõmbama ta kuidagi tegevusse.

N. Roslavleva on pretensioone koostüümidele. «Kui harvad erandid välja arvata, pole kunstnik Mari-Liis Kõla kahiuks olnud balletiartistide liitlane.»

«Meeldiva üldhinnangu juures jäi lavastusest mulje, et seda peaks, ja mis tähtsaim, oleks võimalik täpsemalt «välja joonistada», rõhutades kaht reaalselt eksisteerivat maailma lahutavat kuristikku ning tuues eredamalt ja veenvamalt välja balleti põhiidee — idee inimese õigusest suurele ülendavale tundele, kangelaste õigusest võidelda selle eest...»

Ballett «Joanna tentata» pole seda mõtet lõpuni viinud.» teeb arvustaja lavastusest kokkuvõtte.